

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITI YA 12

LOETSE 2015

**SESOTHO PUO YA LAPENG
PAMPIRI YA 2**

MATSHWAO: 80

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 20.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Bala ditaelo tse hlahellang leqepheng lena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.
2. Se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheng la dikahare, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona. Ka mora hoba o etse sena, bala dipotso tseo, mme e be o kgetha tseo o ratang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A: Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B: Padi/ Nobe/Novela	(25)
KAROLO YA C: Tshwantshiso/Terama	(25)

4. Araba DIPOTSO tse HLANO kaofela: Tse THARO (3)
KAROLONG YA A, e le NNGWE(1) KAROLONG YA B le e le NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

KAROLONG YA A: DITHOTHOKISO
dithothokiso tseo o ithutileng tsona – Araba dipotso tse PEDI, le eo o sa ithutang yona.

KAROLONG YA B: PADI/NOBE/NOVELE
Araba potso e le NNGWE.

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA
Araba potso e le NNGWE.

5. KGETHO YA DIPOTSO MABAPI LE KAROLO YA B (PADI) LE YA C (TERAMA)
 - Araba dipotso tsa padi le terama tseo o ithutileng tsona FEELA.
 - Araba potso e le NNGWE E TELELE le e le NNGWE YA dipotso TSE KGUTSHWANYANE. Haeba o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e kgutshwanyane KAROLONG YA C. Haeba o araba potso e telele ho KAROLO ya C, o lokela ho araba dipotso tse kgutshwanyane ho KAROLO ya B.
6. Sebedisa lenanenetefatso le leqepheng la 5 ho o thusa ho nnetefatsa kgetho ya hao ya dipotso.
7. BOLELELE BA DIKARABO.
 - Dipotso tse telele tsa Dithothokiso di lokela ho arajwa ka mantswe a 250–300.
 - Dipotso tse telele tsa Padi le Tshwantshiso/Terama di lokela ho arajwa ka mantswe a 400–500.
 - Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwanyane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong, o se ke wa tswa lekoteng.

8. Latela ditaelo tse qalong ya karolo ka NNGWE ka hloko.
9. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.
10. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
11. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.
12. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:
 - Metsotso e 40 KAROLONG YA A
 - Metsotso e 55 KAROLONG YA B
 - Metsotso e 55 KAROLONG YA C

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlahisitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo mohlalobuwa a ithutileng tsona: Araba dipotso TSE PEDI feela ho tse na.

NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1. Mahlomola a Afrika	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	10	6
2. Boshodu	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	10	7
3. Kodiyamalla lebitsong la Sello Phokojwe Kobontsho	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	10	8
4. Setsokotsane	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	10	9

Thothokiso eo o sa ithutang yona.

5. Fonofono	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	10	10
-------------	-----------------------------------	----	----

KAROLO YA B: PADI/NOBELE

Araba potso e le NNGWE feela bukeng eo o ithutileng yona.

6. <i>Botsang lebitla</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	12
7. <i>Botsang lebitla</i>	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	25	13–15
8. <i>Mme</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	15
9. <i>Mme</i>	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	25	15–17

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso e le NNGWE feela bukeng eo o ithutileng yona.

10. <i>Seyalemoya</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	18
11. <i>Seyalemoya</i>	Mofuta wa potso tse kgutshwanyane	25	18–20
12. <i>Haeso Mafotholeng</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25	20
13. <i>Haeso Mafotholeng</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25	20–22

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanenetefatso lena ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO YA	NOMORO YA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (√)
A: DITHOTHOKISO (tseo o ithutileng tsona) Potso e telele (ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutswanyane		2	
A: THOTHOKISO (eo o sa ithutang yona) Dipotso tse kgutswanyane		1	
B: PADI/NOVELE (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutswanyane)		1	
C: TSHWANTSHISO /TERAMA (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutswanyane)		1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA.		5	

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso tse HLANO (POTSO YA 1–5). Araba dipotso tse THARO feela karolong ena.

ELA HLOKO:

Kgetha mme o arabe dipotso tse PEDI feela dithothokisong tseo o ithutileng tsona selemong sena (POTSO YA 1 ho isa ho POTSO YA 4), e be o tswela pele ho araba (POTSO YA 5).

POTSO YA 1

Bala qotso ena ka hloko, e be o araba potso e latelang.

Mahlomola a Afrika – T. Leballo

1. Utlwang seboko Afrika ho hlomola,
2. Utlwang selo Afrika ho haula,
3. Seboko ke sa masea nthwana tsa batho,
4. Sello ke sa basadi bathwana ba batho,
5. Masea a lla sa mmokotsane selo,
6. Basadi ba lla tsa mapalesapelo dillo.

7. Mmadithofa ya tswele le moleketla,
8. Mmantshilontshilo ya mokokotlo o sephara,
9. O tswetse poho tse melala e thata,
10. O tswetse marole a masapo a thata,
11. Tsweleng la hao ba antse thuto,
12. Fubeng sa hao ba antse botho.

13. Le hoja o le motle o kgahleha,
14. O kgabile ka dithaba o boheha,
15. Mariha o apara bosweu o tsoteha,
16. Hlabula o apara botala o rateha,
17. Ba hao bomadimabe ke ba eng?
18. Wa hao molato ke wa eng?

Sekaseka thothokiso ena ka ho qoqa ka makgabane/bonono/dibetsa/bokgabo ba bothothokisi boo sethothokisi se bo sebedisitseng thothokisong ena mme o be o totobatse bohlokwa ba makgabane ao. Karabo ya hao e be mantswe a 250–300.

[10]**KAPA**

POTSO YA 2

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

Boshodu – PM Ramathe

1. Boshodu ba ntena ba nteka,
2. Ba nteleka ba ntahla,
3. Boshodu ba nkgapa ba mphahla,
4. Boshodu ba lerato maikutlong a ka,
5. Ka utlwa ka pelo nama ya paka,
6. Ka kgala sa Adama le Eva mafahla,
7. Boshodu ba mafufa ho fahla,
8. Ba fahla ntjHEME bophogo ba ka,
9. Ka utswa ka fetoha sesomo,
10. Ka fetella ka ba mothemelle,
11. Boshodu ba ka ba ba mmooko feela,
12. Ba pheulwa ke moya e se lesiba selemo,
13. Ka sala ke itlhophere ke sa lle,
14. Ke sa lle ka boshodu fela sa ditjaka mofela.

- 2.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 2.2 Ho ya ka karabo ya hao ho POTSO YA 2.1 mofuta oo wa thothokiso o tsejwa ka matshwao afe? (2)
- 2.3 Ke sebetsa sefe sa bothothokisi se sebedisitsweng molathothokisong wa pele? (1)
- 2.4 Fana ka sekapuo se molathothokisong wa 6. (1)
- 2.5 Mookotaba wa thothokiso ee ke ofe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 2.6 Bontsha raeme ya thothokiso ena meleng e robedi e qalang. (1)
- 2.7 Akaretsa thothokiso ka polelo e le NNGWE e jereng mohopolo wa sehlooho. (2)

[10]**KAPA**

POTSO YA 3

Bala qotso e latelang ka hloko ebe o araba dipotso tse e latelang.

Kodiyamalla lebitsong la Sello Phokojwe Kobontsho (1941–1992) – RN Phume

1. Banna ka basadi ba tswa ba patisane
2. Ya eba masiyasiyane-mohlokalebelo.
3. Ekaba ho etsahetseng
4. Tlhakwaneng ho hlahile dife?
5. Taba e tlamehile ho ba kgoba!
6. MmaSello wa batho molato ke eng?
7. Nnete Sello o sa anya monwana!

8. Sello o qakeha ho utlwisisa:
9. Enwa ya ileng ke dithaka.
10. Ngwane motona ke thaka ntatae,
11. Ke thaka ntatae hantle botsekeng!

12. Banna basadi ka bana ebang dipaki
13. Bohle ebang nnete dipaki;
14. Sello Phokojwe o robetse boroko
15. Sello Phokojwe o phomotse phomolo.

16. Sello o kgonne o sebedisitse dikgomo
17. Kgomo tsa bohadi ba MmaSello.
18. Sello ngwana e motona thaka ntatae,
19. O setse Tlhakwaneng, ke mojalefa.

- 3.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 3.2 Lebaka la hore sethohokisi se sebedise lebotsi melathothokisong ya 4 le 6 ke lefe? (2)
- 3.3 Badisisa molathothokiso wa 19, ebe o boela o o ngola hape ka tsela e tlwaelehileng. (1)
- 3.4 Qolla melathothokiso e hlahisang dibetsa tse latelang tsa bothothokisi:
 - 3.4.1 Phetapheto ya mantswe e tshekalletseng (1)
 - 3.4.2 Phetapheto ya sebopeho (1)
 - 3.4.3 Molatswelli/molamotjetje/enjambamente/pholetso (1)
- 3.5 Akaretsa melathothokiso ya 14 le 15, o be o hlakise hore melathothokiso eo e amana jwang le mohopolo o molathothokisong wa 16. (3)

[10]

POTSO YA 4

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

Setsokotsane – PM Ramathe

1. Jo, rona nthwana tsa batho,
2. Ra le bona la moepa monyolosa thaba,
3. Tsokotsane sa mohlolo ho tuba,
4. Sa tuba ho paka mapalesapelo.

5. Tsokotsane sa mohlolo ho phoqa,
6. Sa phoqa mmaditshibana hoja a itebetse,
7. Ditsuonyana a di phutha mofela,
8. Tlasa mapheo ya eba letlaburu.

9. Tsokotsane sena ke se jwang banna,
10. Ke se soto se soro sa dipolayano,
11. Tsokotsane sa diboko le menyepetsi bathong,
12. Tsokotsane sa dillo le mahlomola diphoofolong.

13. Shebang hodimo le bohe dipampiri di pheulwa,
14. Di pheulwa sa masiba ntho tse bobebe,
15. Di pheulwa di bapala sa mafokotsane nonyana tsa pula
16. Tsokotsane sa fiela mabala diotlwaneng.

17. Batho ra phasaphasa makodikotwana.
18. Ra balehela tau ya moya setshosa,
19. Setshosa sa mmopi dibopuweng,
20. E, sona tsokotsane sa Phato pudula marole.

- 4.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 4.2 Meleng ya 11 le 12 Sethothokisi se sebedisitse sebetsa sefe? Fana ka bohlokwa ba sebetsa seo. (2)
- 4.3 Bolela sekapuo se sebedisitsweng molathothokisong wa 16. (1)
- 4.4 Qolla lereo/lebitso leo e leng tshwantshiso/thehello molathothokisong Wa 17. (1)
- 4.5 Ke mofuta ofe wa phetapheto o fumanwang melathothokisong ya 14 le 15? (1)
- 4.6 Ke lewa lefe la bothothokisi le fumanwang melathothokisong ya 18 le 19? (1)
- 4.7 Fana ka sekapuo se hlahellang molathothokisong wa 18. (1)
- 4.8 Hlalosa ka mantswe a hao se hlahoswang temanathothokisong ya 2. (2)

[10]

ELA HLOKO: Potso ena e a tlama.

POTSO YA 5

Bala qotso ena ka hloko ebe o araba dipotso tse latelang.

FONOFONO

- 1 A qapile makgowa ke le jwetse;
- 2 Hara meleko a qapile fonofono;
- 3 Fonofono ke pula, matlopotlopo;
- 4 Fonofono ke qaka, mahlopha-a-senya.

- 5 Mme le ntate ba tshwenyehile;
- 6 Ba tshwenngwa ke mahlaba a botsofadi;
- 7 Ke utlwile ka fonofono ntho ena ya Makgowa,
- 8 Ke mona kajeno ke batho matetetso.

- 9 Fonofono e mmemetse moketeng;
- 10 E mpitseditse ho wa lenyalo mokete;
- 11 Moena ruri ke enwa o a nyala;
- 12 O inyalla pabala hara dikgarebe.

- 5.1 Sethothokisi se sebedisitse mofuta ofe wa phetapheto meleng ya 3 le 4? (1)
- 5.2 Qolla molathothokiso o nang le mothofatso temanathothokisong ya bobedi. (1)
- 5.3 Molathothokisong wa 10 ho sebedisitswe sebetsa sefe? Bohlokwa ba sona ke bofe? (2)
- 5.4 Hlwaya dibetsa/dihlomo tsena tse latelang tsa bothothokisi o bolela melathothokiso eo di fumanehang ho yona.
 - 5.4.1 Sejura (1)
 - 5.4.2 Tatolano (1)
 - 5.4.3 Phetapheto e tshekalletseng (1)
- 5.5 Fana ka tlhaloso ya lentswe lena: matetetso (1)
- 5.6 Qolla molathothokiso moo ho sebedisitsweng lebitsohokwa temanathothokisong ya pele, mme o be o sehelle mola ka tlasa lebitsohokwa leo. (2)

[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/NOBELE

Karolong ena araba potso ya buka eo o ithutileng yona.

Haeba o kgetha ho araba mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA B, o tlameha ho kgetha mofuta wa dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA C. Ebang o sa etse kgetho e jwalo, o araba mofuta wa dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, teng jwale o tlameha ho araba mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA C. Sena se bolela hore qetellong ya ditaba o tlameha ho araba potso e le NNGWE ya mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) le potso e le NNGWE ya mofuta wa dipotso tse kgutshwane.

POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla

Tikoloho ke sebaka kapa tulo moo diketsahalo tsa sengolwa/padi/nobele di etsahalang teng. Tikoloho le nako di thunthetsa diketso le boitshwaro ba baphetwa pading/nobeleng. Re ye re bone ka boitshwaro le diketso tsa bona ha di hodisa padi hore di thunthetse le ho hahlamelwa ke tikoloho le nako tseo ba phelang ho tsona. Qoqa o tshehetsa ka mabaka o totobatsa seabo sa tikoloho le nako boitshwarong ba baphetwa o itshetlehile pading/nobeleng ena ya **Botsang Lebitla**. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**KAPA****POTSO YA 7: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

“Matlotlo eso a felletse mane ha rangwane. O hodisitse bana ba hae ka ona. Nna ke ne ke bolawa ke tlala. Ha ke ntse ke le hlatheng, ke teane le batho ba bangata, ba neng ba tseba ntate. Ba bang ba re ba ne ba rutwa ke yena kwana Sekgutlong. Ba bang ba mpoelletse ka kotjana ya ntate, eo a neng a bintsha ka yona. Ke kotjana ya silivera, e benyang. Ba re ha a ne a bintsha ka kotjana eo, sehlopha sa hae se ne se sa hlolwe. Ba re kotjana eo e ne e le kotjana ya lehlohonolo. Kotjana eo ke a e tseba. Ke ile ka nna ka e bona ka kamoreng ya rangwane ha ke ntse ke fiela. Ke utlwile hape hore Kotsi ho hang ha se ngwanabo ntate, ka hona ha se rangwane ho hang. Ho utlwahala hore ntate o ile a mpa a holela habo feela. Kajeno ke a di tseba tseo kaofela. Ke di tseba jwalo ka ha ke itseba. Ha ho sa le motho ya ka hlolang a nthetsa, a nketsa tsuonyana robala, tse ding di robetse.”

‘Nna ke se ke itse ha ke na ditaba ho hang, ngwanaka.’ Ke mosadimoholo eo, a koboteditse difahleho.’

- 7.1 Tsietsi ha a tla bua mantswe ana o ne a tswa kae? (1)
- 7.2 Ke eng se neng se mo isitse moo? (1)

- 7.3 Fana ka lebitso la mosadimoholo ya ileng a hlaba Tsietsi malotsana ka pinyane ya lapa labo. (1)
- 7.4 Lebitla le sepharahadi leo ho buuwang ka lona pading ee le ne le le motseng ofe. (1)
- 7.5 Tsietsi ha a tloha ho mosadimoholo o ne a le moya o dikaqa. Hlalosa hore ke hobaneng a le boemong boo. (2)
- 7.6 Maele a Sesotho a re: Tsa habo moshanyana ha di jewe. Totobatsa maele ana o itshetlehile pading ena. (2)
- 7.7 O ka re diketsahalo tsa padi ee ke tsa mehleng efe ha o tadima le tsela eo lebitla labo Tsietsi le entsweng ka yona? (2)
- 7.8 Ke mofuta ofe wa kgohlano o qatsohiswang ke mantswe a qotsong e ka hodimo? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (3)
- 7.9 Lebitla le bile le tshusumetso e kgolo bophelong ba Tsietsi. Re bona ka diketso tseo a di entseng kamora ho tihakela ho lona. Ntsha maikutlo a hao o hlakise ntlha ena. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

Kajeno Tsietsi ke enwa o tliho tseka tsa habo. O di tseka ka molao ofe? Di nkilwe ka molao ofe? Ke toka ho tseka tseo o di nketsweng ka bomenemene, empa lefatshe le batla molao. Ntho di tsekwa ka molao. Tsietsi ha a na ona molao oo. O itshetlehile hodima toka.

E ne e le ha le hlahlamela dithaba ha Tsietsi a fihla ha Kotsi. Hora ho ne ho otlile tse mona tsa tjaile, tseo ka tsona banna le basadi ba itlhahanelang ho haba malapeng, ho ya bona bana, le ho hlopha mabaka a lelapa. Ka hohle ke ditilele tsa ba balelele, ba bakgutshwane, ba basesane, ba batenya, ba diphoko, ba makopo, ba matjato le bona ba lenama.

Ha ho qellanwe, ke semphete ke o fete. Ke ba dithuthuthu, ke ba dibaesekele, ke ditaaso tsa batho. Ka hloohong ya Tsietsi ho duma taba e le nngwe feela: Kajeno ke hodile.

Eitse a sa kokota monyako ha hla ha arabela yena Kotsi, ka lentswe la motho eo e kang o se a ntse a tenehile, a tennwe ke bophelo le tsohle tsa bona. O mang? Kena! Tsietsi o ne a ikemiseditse ho rarolla taba ena kajeno.

- 7.10 Tsatsing leo tsietsi a fihlang ha rangwane o amohetswe ke mang? (1)

- 7.11 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa mme o ngole feela tlhaku ya karabo e nepahetseng. Hantlente sesosa sa kgohlano ho ya ka qotso ee ke sefe? (1)
- A tjhelete ya mmuso
 B tjhelete ya dibuka
 C Lefa le siilweng ke ntata Tsietsi mohlang a neng a hlokahala
 D Letlotlo la dikgomo (1)
- 7.12 Bangodi ba bang ba sebedisa thehello ya mabitso e le lewa la bona la ho aha baphetwa. Diketso tsa baphetwa ba jwalo hangata di nyalana le bona. Hlalosa ka polelo e le nngwe ka moo mongodi a sebedisang lebitso la Kotsi ho bontsha hore ehlile Kotsi o kotsi. (2)
- 7.13 A ko akaretse semelo/botho ba Tsietsi o be o tshehetse karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 7.14 “Tsietsi ha a na ona molao oo.” Ebe ke ofe molao oo Tsietsi a se nang ona? (2)
- 7.15 Ho ya ka wena na ho molemo kgodisong ya ngwana ho mo patela ditaba tse amanang le ba leloko la hae? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- [25]

KAPA

POTSO YA 8: MME – NP Maake

Mongodi o bonahala a ntse a re patela ditaba tse ding ha a ntse a re phetela pale ya hae. Ditaba tseo a re patelang tsona ke tseo re balang re ntse re na le tshepo ya hore o tla re hlaloesetsa/senolela tsona ha nako e ntse e tsamaya, empa ho se be jwalo. Lewa lena la bongodi re le bitsa **phanyeho/tiehiso/tebello/tshwarello/teketliso**. Qoqa ka moo mongodi a sebedisitseng lewa lena ka teng phuthuluhong/manollong ya pale/padi ena, **Mme**. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]

KAPA

POTSO YA 9: MME – NP Maake**TEMA YA 1**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

Beke e latelang eo e ne e felle Dikeledi ha bohloko sekolong. Ka mona o nahana taba tsa Tsekiso, ka mona e le tsena tsa Matatiele, tseo a sa di tsebeng hore ke dinehellwa tsa mofuta nngwe. Ka lehlohonolo metswalle ya hae e mmedi e ne e tsamaya le yena ha sekolo se tswa, eka taba di boetse sekeng, le ha ho ne ho se ya batlang ho qala taba ena ya Tsekiso. Bane ba babedi ba ne ba ntse ba mo soma ho ba ho ne ho utlwilwe monate ke batho. Mmisi Lekena a be a e hlokomela taba ena. A ba bitsetsa ka phaposing ya matitjhere, a bua le bona ho se motho, e le yena le bona ka bobedi feela.
 'Keng ha le duletse ho iketsa meleko tjena? Na ntho e etsahetseng e qala ho etsahala lefatsheng?
 'Tjhee, mmisi, ba arabela hong, ka ditlhong.
 'Jwale keng ha le kenelletse ngwana eo wa batho tjena kapa le ne le ntse le mmatla moshemane eo?
 'Tjhe, mmisi, batho ba araba ka maswabi.
 'Jwale le longwa keng? Ha hlokahala karabo, batho ba itjheba manala ...

- 9.1 Ka polelo e le NNGWE feela a ko hlalose hore ditaba tsa Tsekiso tseo banana ba sekolong sa Dikeledi ba neng ba mo tsheha ka baka la tsona ke dife? (2)
- 9.2 Bolela ketsahalo eo Dikeledi a iponetseng yona ka mahlo a hae e ileng ya mo kgodisa hore Tsekiso ha a sa mo rata. (2)
- 9.3 Banana baa ba neng ba tsheha Dikeledi o kare ke batho ba semelo se jwang? Fana ka mohlala wa boitshwaro ba bona o totobatsang semelo sena sa bona. (2)
- 9.4 Setshwantsho se setle seo Dikeledi a neng a ipopetse sona ka hloohong ya hae nakong eo a neng a lokela ho etsa qeto ya ho nyalwa ke Mofokeng, se ne se le jwang? Se hlalose ka mantswe a hao mme o fane ka dintlha tse PEDI feela. (3)
- 9.5 Hlalosa pherekano e bakilweng ke 'Ditaba tsa Matatiele' le 'Ditaba tsa Tsekiso' ho Dikeledi. (2)

- 9.6 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa mme o ngole feela tlhaku ya karabo e nepahetseng. Ha Mmisi Leken a kenella ditabeng tsa bana ba sekolo hona ho re bontsha hore ke ...
- A Motho ya ratang ditaba
 - B Motho ya nang le kgalemo baneng
 - C Motho ya sa rateng ha bana ba sekolo ba hlorisa ba bang
 - D Ha ho e nepahetseng
- (1)
- 9.7 Kgetha karabo e nepahetseng ho tsena. Ho ya ka ditaba tsa sengolwa sena nako eo diketsahalo tsena di etsahalang ka yona ke ...
- (2)
- A Ya sekwalekwale
 - B E mateanong a nako ya sekwalekwale le ya sehloholo
 - C Ya bohloholo
 - D Ha ho e nepahetseng
- (1)
- 9.8 Ho ya ka karabo eo o faneng ka yona ho POTSO YA 9.7 ke hobaneng o nahana jwalo?
- (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang.

'Ntate, Mme o shwele!

'Mmao o shwele? Jwang a ne a sa kule? Monna a botsa ka ho tshoha le ho makala, a ba a ema tlekelele. Le ntate Masodi, eo a neng a atisa ho tsamaya le yena ha a tswa mosebetsing a ema ka ho makala.

'Ee, Mme o shwele, o shwele tjee; a realo a tutubala, a ipuela feela jwalo ka ngwana, a sa tsebe le hantle hore ha motho a shwele ke ha a entse jwang, mme ebile a sa tsebe le hore ka Sesotho ha ho ke ho thwe motho o shwele. Seo a neng a se tseba ka ho shwa ke hore tsatsi le leng ho kile ha thwe nkgono wa Moleboheng o shwele, mme ha fihla batho ba bangata, le makoloi a mangata, ntate moruti le bomme ba thapelo, ho binwa dipina tse hlomolang, mme ba mo nka ba tsamaya le yena, ha thwe ba ilo mmoloka. O ne a sa tsebe le hore ho boloka keng. Seo a se hopolang ka lefu leo ke hore Moleboheng o ile a ba tima nama, mme le yena a re ho yena, 'Le nna ke tla o tima nama ha nkgono wa ka a shwa.'

- 9.9 Lefu le bolaileng Mme enwa eo ho buuwang ka yena moo ke lefe? (1)
- 9.10 Bolela se etsang hore Mofokeng a be le pherekano ha ho thwe Mme o shwele. (2)
- 9.11 Ke bomang ba ileng ba angwa ke lefu la Mme? Hoo ba ho bontshitse jwang? (2)
- 9.12 Hantlentle ho ya ka ditaba tsa padi ena, ebe Bafokeng ba Matatiele ba ne ba tlile ka moya o motle lepatong la Mme kapa jwang? Qotsa ketsahalo e le NNGWE feela e bontshang hore ba ne ba tlile ka moya o jwang. (3)
- 9.13 Hlalosa hore ha o ne o le Mofokeng, mme o iphile monyetla wa ho sheba setopo sa mosadi eo o nahanang hore ha o mo tsebe, mme o fumane hore ke sa mosadi wa hao wa matswathaka eo o neng o mo siye hae, o ne o tla etsa jwang. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

Haeba o ile wa kgetha ho araba mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA B, jwale o tlameha ho araba mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** KAROLONG YA C. Athe haeba ha o a ka wa etsa jwalo, o arabile mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** KAROLONG YA B, jwale o tlameha ho araba mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) KAROLONG YA C. Sena se bolela hore qetellong ya ditaba o tlameha hore o be o arabile potso e le NNGWE ya mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) le potso e le NNGWE ya mofuta wa **dipotso tse kgutshwane**. KAROLONG YA B le KAROLONG YA C.

**POTSO YA 10: SEYALEMOYA – RH Moeketsi
Sekgobo sa Tshifanalehata – J Radebe**

Hangata bangodi ba ngola ditshwantshiso tsa bona ka tatellano e itseng ho tataisa babadi hore ba utlwisise poloto le ho dumella sengolwa sa bona ho phutholoha ka tsela e kgodisang babadi. Tshwantshisong ena ya '*Sekgobo sa Tshifanalehata*' a ko qoqe ka sehlohlolo le tharollo/mothipoloho. Hopola ho itshetleha ka diketsahalo tse tshwantshisong kaofela ha o ntse o qoqa. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 4004–50.

[25]

KAPA**POTSO YA 11: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****TEMA YA 1**

Bala qotso ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa terama kaofela.

O mo feleheditse – SM Mangali

Paseka: Ke tla kopa hore taba tseno re hle re di tlohele, hobane le ena ya ho ima ha hao kgetlo la bobedi, e tla nne etse hore o bua mantswe ana ao o sa tswa a bua hona jwale. Mmalerato, le wena re hlola re dumellana ka ho re Modimo ke yena monga bophelo, mme o etsa sohle seo a se ratang ka maphelo a dibupuwa tsa hae. Mme ebang a rata ho etela motho wa hae, o mo etela ka tsela efe kapa efe. Ha re re he, le rona ke tsela eo a neng a ntse a re etela ka yona. Se lahle tshepo hobane ke mona o boetse o mmeleng hape, kgetlong lena ha re tshepe hore o tla o lebatsa tsohle tseo e yeng e re mohlomong ha a re re itekole ka tsona, eba wena o nka ha o le mosadi ya madimabe, mohlomong ya hlomodiswang.

- 11.1 Qotsong e ka hodimo, ebe Paseka o bua le mang? (1)
- 11.2 Ke makgetlo a makae motho eo ya ka hodimo a ima? (1)
- 11.3 Ke hobaneng ho ima ho mo tshwenya maikutlo? (1)

- 11.4 Ho ya ka dipuo tsa Paseka, ho bonahala eka ke modumedi. Na o dumellana le tlhaiso ee? Hobaneng o realo? (2)
- 11.5 Ka mantswe a hao hlalosa seo Paseka a se bolelang ha a re Modimo o ne a ba etela. (2)
- 11.6 Ha Paseka a re ...'**kgetlong lena ha re tshepe hore o tla o lebatsa tsohle...**' o bolelang ho ya ka tseo ba fetileng ho tsona? (2)
- 11.7 Akaretisa mookotaba wa dikahare tsa sehlooho sena ka polelo e le NNGWE feela. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

Mmalerato: E re he ke itshwarelle ka mantswe ana a aubuti Paseka, mohlomong kgetlong lena dintho di tla loka. Feela le nna ha ke iketse, ke etswa ke mabaka a ileng a ntlahela, mme a re ha ho se ho etsahetse, tseo tsohle di hohlane le takatso tsa ka. Ako re ke ithapelle. Wena ya matla ohle, a mantswe a eo o itseng e tla ba molekane wa ka a thopothele kelellong ya ka, mme a tsosetse tshepo ya ka ya maoba le maobane, mme le nna jwalo ka Mora motho ke re, a senwelo sena se fete hole le nna. AMEN! Butleng basadi, ha e ka ba ngwana moshanyana ... Lebitso lona le se le ntse le le teng mme e tla ba Ramadi. E, Ramadi, madi a ileng a tswa jwalo e le ha a ne a tlo hlatswa dibe tsa rona boMmalerato. Athe ha e ka ba ngwananyana teng ...

- 11.8 Paseka le Mmalerato ba amana jwang? (1)
- 11.9 Ha Mmalerato a fehelwa Paseka o ne a ile hokae mme o ne a ilo etsang moo? (2)
- 11.10 Mmalerato o bonahala a tshwenyehile/maikutlo a lwebehlane. Ka puo ya dingolwa hoo ho bitswang? (1)
- 11.11 Boipuiso ke ha sebakadi se bua se le seng jwalo ka Mmalerato. Hlalosa sepheo sa mongodi sa ho sebedisa sebetsa sena sa manollo ya dingolwa. (2)
- 11.12 Hlalosa semelo kapa botho ba Mmalerato o ipapisitse le tseo a di buang qotsong e ka hodimo. Fana ka ntlha e le NNGWE le lebaka. (3)
- 11.13 Ho ya ka diketsahalo tsa tshwantshiso ee o ka re nako e iponahatsang ho yona moo ke efe? Hobaneng o realo? (3)
- 11.14 Na bothata boo ba Mmalerato ba ho fetelwa ke bana bo ne bo na le tharollo? Tshehetsa karabo ya hao? (2)

[25]

KAPA**POTSO YA 12: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

Hangata bangodi ba ngola ditshwantshiso tsa bona ka tatellano e itseng ho tataisa babadi hore ba utlwisise poloto le ho dumella sengolwa sa bona ho phutholoha ka tsela e kgodisang babadi. Tshwantshiso ena ya '*Haeso Mafotholeng*' a ko qoqe ka sehlohlolo le tharollo/mothipoloho. Hopola ho itshetleha ka diketsahalo tse tshwantshisong kaofela ha o ntse o qoqa. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400 – 450.

KAPA**POTSO YA 13: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki****TEMA YA 1**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

Molefi: Ha o hla thola wa mamela wa mma. Monna, ke lorile toro e mohlolo. Hape ke bone ka ana a ka mahlo ntho e mohlolo. Bosiu ke ye ke utlwe eka ke hatilwe ke sesitahlohwana. Nengneng ka qetella ke iphumane hape. Nakong eo bonna ba ka bo kgutlelang ho nna hape ke ne ke kakalletse ke shebile hodimodimo marulelong. Ka yona nako eo ka bona monnamoholo Mapetla a le mokokotlong wa marulelo. Marulelong moo o ne a se mong, empa o ne a na le banna ba babedi, bao bona ke sa kang ka ba bona hantle hore ke bomang. Eitse ha monnamoholo a bona hore ke ba tadimme, ka bona a kgwatha banna ba babedi bao a neng a na le bona ho ba supisa nna.

Takadimane: Banna, Molefi o reng? Ka nnete ka ba ka utlwa meriri ena ya ka e baleha. Jwale o ile wa etsa eng monna heso?

- 13.1 Molefi o amana jwang le Takadimane? (1)
- 13.2 Hlalosa mohopolo wa sehlooho o jerweng ke diketsahalo tsa tshwantshiso ena o ipapisitse le ho se amohele dikeletso ha Molefi. (2)
- 13.3 Monnamoholo Mapetla o hlahella e le mofuta ofe wa sebakadi? Fana ka lebaka. (2)
- 13.4 Bolela diketsahalo tse PEDI tse ileng tsa hlahela Molefi ka baka la ho louwa ke Mapetla. (2)
- 13.5 Ke hobaneng ha Molefi a ntse a etsa diphoso bophelong ba hae le ha ho ntse ho na le batho ba mo eletsang? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka le leng. (2)

TEMA YA 2

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile ka dikahare tsa buka kaofela.

Mofammere: Molefi, bophelo ke ntho eo motho a ka iketsetsang yona. Ha motho a rata hore ho be bosula bophelong ba hae ho tla ba jwalo. Hape ha a rata hore ho be monate le teng ho tla ba jwalo. Molefi, molaodi wa bophelo ba hao ke wena. Hommeng ha o sa batle ho tsamaya o butse ditsebe le mahlo a hao, ha ho na se ka etswang. Molefi, ba rutwang motlwang wa pula ke ba ikgakanyang nnete. Empa ya tlhokolosi o lemoha ha bobebe phiri e apereng letlalo la nku. Hoo e leng taba hona jwale Molefi ke hore mahodi a patile maeba. Ha ho se ho le tjena, ya bohlae ke ya tsamayang a qwaile. Ke qetella ka hore ka mehla ya phemang lefu ke eo e seng nonyana kahlamela mmolai.

Ramafothole: Mofammere, ekaka jwale o tla le tsona moshana. Ako bue, re mametse.

Mofammere: Banna e-e, hoja le ne le eellwa ...

- 13.6 Ke mang eo Mofammere a mmitsang ka hore ke “nonyana kahlamela mmolai”? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (3)
- 13.7 Akaretsa seo Mofammere a le kang ho se hlalose Molefi. (2)
- 13.8 Hlalosa semelo/botho ba Mofammere ka ntlha e le NNGWE feela mme o be o tshehetse karabo ya hao. (2)
- 13.9 Bapisa boitshwaro ba Jwalane le ba Montsheng mme o be o hlalose hore boitshwarong boo ke eng e ileng ya hohela Molefi ho Jwalane. (3)
- 13.10 Ka mantswe a hao a ko akaretse se ileng sa tena Jwalane ha Molefi a ne a mo memetse ha hae lekgetlo la pele. (2)
- 13.11 Molefi o kgathatsehile ka mora toro ya hae, mme ho bonahala hore maikutlo a hae ha a tsitsa. Ke mofuta ofe wa kgohlano eo a nang le yona? Hobaneng o realo? (2)
- 13.12 Ha o ne o le Molefi, o le tebetebeng ebile o e na le metswalle e o jang direthe jwalo ka Ramafothole le Ngatane, mme ka lehlakoreng le leng ho ena le metswalle e o eletsang jwalo ka Mofammere, o ne o tla etsa jwang? (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

